

Ingezonden Berichten.

VERSLAG

VAN DE HERDENKING VAN HET 10-JARIG BESTAAN VAN
DE VEREENIGING TOT WAARBORG VAN DE HERKOMST
VAN ZAAD EN PLANTEN VAN DEN GROVEDEN (W.H.G.).

Op 8 Juli j.l. herdacht de vereeniging W.H.G. haar 10-jarig bestaan. In het gebouw van de Nederlandsche Heidemaatschappij te Arnhem werd de algemeene ledenvergadering gehouden. De voorzitter, de heer E. D. van Dissel sprak daarbij de volgende rede uit:

„Mijne heeren leden van de W.H.G. en dames en heeren, die U heden vergezellen — beter gezegd — waarde feestgangers, ik heet U hartelijk welkom in deze lokalen, waarvan de Directeur der Nederlandsche Heidemaatschappij, de heer Van Maanen, de deuren zoo gastvrij voor ons heeft geopend, waarvoor ik hem den oprechten en warmen dank onzer vereeniging overbreng.

Dames en heeren! In de stad mijner inwoning leeft nog steeds de herinnering voort aan den wèlbekenden kerkvader St. Hieronymus, die eens heeft betoogd: „dat het van wijsheid getuigt, als men weet te „zwijgen, maar evenzeer als men weet te spreken op het juiste oogenblik.“ Ik ben van meening, dat het thans juiste oogenblik is om te spreken, nu heden 10 jaar zijn verstreken sedert onze vereeniging werd opgericht en dat het thans de plicht is van Uw voorzitter, een kort overzicht te geven van de voornaamste lotgevallen der W.H.G. van hare stichting af.

Het is U allen bekend, dat het in het begin van onze eeuw meer en meer duidelijk werd, dat zich groote verschillen in groei vertoonden in de jonge grovedennenbosschen, welke hier te lande aan het eind der 19e eeuw op groote schaal waren aangelegd, en dat het tevens meer en meer duidelijk werd, dat die verschillen in talrijke gevallen niet aan den bodem, klimaat of dergelijke omstandigheden, maar aan de herkomst van het zaad, waaruit deze jonge bosschen waren voortgesproten, moest worden toegeschreven. De in het buitenland stelselmatig genomen proeven, welke hier te lande in 1910 door die in de houtvesterij „Kootwijk“ werden gevolgd — U zult ze straks zien — bevestigden spoedig hetgeen men meende in de practijk waar te nemen, n.l. dat aan zaad, afkomstig uit eigen land of uit streken met eenzelfde klimaat, althans in het algemeen, verre de voorkeur moest worden gegeven.

In de Aprilaflevering van het Tijdschrift der Heidemij. van 1911 hield de heer Van Lonkhuyzen een pleidooi ervoor, om meer dan tot dusverre het geval was geweest, kegels te winnen van goed gegroeide dennen in ons eigen land, ten einde onafhankelijk te worden van het buitenlandsche zaad, dat wel-is-waar dikwijls een hooge kiemkracht bezat en voor lagen prijs werd geleverd, maar van welks herkomst men weinig of niets wist. In ongeveer denzelfden tijd verscheen vanwege het Staatsboschbeheer een brochure van mijn hand over: „De Beteekenis van de „Herkomst van Grovedennenzaad voor onzen Boschbouw“. Door een en ander werden de oogen van boschbezitters en kweekers geopend voor de groote wenschelijkheid om zaad van voor ons klimaat geschikte herkomst te gebruiken en zorgden o.m. de Heidemij en het Staatsboschbeheer ervoor, dat dergelijk zaad voor de bosschen, die zij aanlegden,

werd gebruikt. Het zou echter nog lang duren, vóórdat een regeling in het leven werd geroepen, waardoor aan elken boschbezitter *vollzedige* zekerheid omtrent de herkomst van de aan te koopen grovedennenzaden en -planten zou kunnen worden verschaft. Pogingen in dien tijd van regeeringszijde daartoe gedaan, mislukten. Eindelijk voerde in het seizoen 1924/1925 de Nederlandsche Heidemij een contrôle op de herkomst van zaad en planten van den groveden in. Door dit initiatief werd aan de zaak een belangrijke stoot in de goede richting gegeven.

Een deel der kweekers en eesters had echter bezwaar, tot deze contrôle-regeling toe te treden, met het gevolg, dat op 8 Juli 1926 een vergadering van kweekers en eesters in 's-Hertogenbosch werd gehouden en onze vereniging werd opgericht, waarvoor zich de heeren Pierre Lombarts, alsmede wijlen Charles van Ginneken en wijlen E. Hesselink — beide mannen, wier namen wij met eerbied en dankbaarheid herdenken — zich bijzonder veel moeite hebben getroost. Het voorloopig bestuur werd gevormd door de heeren P. Lombarts, voorzitter, P. van Ginneken, penningmeester, en W. A. Salm, secretaris. De vereniging wenschte de contrôle te zien uitgevoerd door een van Regeeringswege aangewezen controleur.

Tusschen de Nederlandsche Heidemij en de Vereeniging W.H.G. werden besprekingen geopend en dank zij den van weerszijden betoonde ernstigen wil tot samenwerking, waarbij ik inzonderheid denk aan den heer J. P. van Lonkhuyzen, — alsmede aan het bemiddelend optreden van Dr. H. J. Lovink, dat destijds niet aan het licht is getreden, maar thans na 10 jaren wel eens mag worden genoemd, — waren beide groepen binnen betrekkelijk korten tijd in de zg. W.H.G. vereenigd. Deze vereniging nam, behoudens enkele kleine wijzigingen, het contrôle-systeem der Heidemij over.

Op 27 Juni 1927 werd de heer G. A. Overdijkink als controleur der vereniging benoemd.

In de algemeene vergadering van 17 Augustus 1927 trad het voorloopige bestuur der W.H.G. af en werden de heeren P. van Ginneken en W. A. Salm herkozen. De heer Lombarts, die zoo krachtig had medegewerkt om de vereniging tot stand te brengen, wenschte niet meer voor een bestuursfunctie in aanmerking te komen. Krachtens de op 31 Maart 1927 goedsgekeurde statuten, der vereeniging zouden drie leden van het bestuur door den Minister, belast met de zaken van den Landbouw, worden aangewezen, waarvan één uit een door het Dag. Bestuur der Nederl. Heidemij op te maken voordracht van ten minste 2 personen. Tot 1930 zou er nog een zede lid van het Bestuur zijn, gekozen uit de groep van hen, die aanvankelijk bij de contrôle der Heidemij waren aangesloten. Zoo bestond dan ten slotte in 1927 het eerste definitieve bestuur uit de heeren: E. D. van Dissel, voorzitter, W. J. Franck, ondervoorzitter, J. P. van Lonkhuyzen, lid, W. A. Salm, secretaris, P. van Ginneken, penningmeester en Jos. de Bie, lid.

De vereeniging telde toen 22 leden, welk aantal zich in den loop der jaren tot 34 heeft uitgebreid, zoodat men kan zeggen, dat, op een enkele uitzondering na, alle dennenkweekers zich onder de vlag der W.H.G. hebben geschaard.

Het systeem der contrôle is in den loop der jaren gebleken deugdelijk te zijn, ook al bleek het in de praktijk noodig, nu en dan enkele wijzigingen in Statuten en Huishoudelijk Reglement aan te brengen.

Van de W.H.G. mag gerust worden getuigd, dat zij in de 10 jaren van haar bestaan het vertrouwen van den Nederlandschen boschbezitter heeft verworven. Dat vertrouwen heeft ze te danken aan den beslistten wil der leden om de voorschriften *nauwgezet* na te leven. Slechts uiterst zelden werd door een lid in strijd met zijn plicht gehandeld; geschiedde zulks een zeer enkele maal, dan werd daartegen steeds met de noodige gestrengheid opgetreden. Dat is *zéér noodig*, want alléén bij een uiterst nauwgezette naleving van hetgeen in statuten en reglement is voorgescreven, waartoe alle leden zich vrijwillig hebben verbonden, kan onze

vereeniging aan haar bestemming beantwoorden; zelfs door een geringe verslapping in die naleving zou weldra het vertrouwen in de controle worden geschokt en de steun der Regeering verloren verspeeld.

In het Bestuur kwamen betrekkelijk slechts zelden veranderingen voor. Op 20 Juni 1930 trad de heer P. van Ginneken uit het bestuur. Zijn plaats werd tot op heden bezet door den heer Jos. de Bie. Een belangrijke persoonswisseling in het Bestuur is thans noodzakelijk geworden ten gevolge van de vacature, ontstaan door het vertrek naar Indië van onzen ijerigen secretaris, den heer W. A. Salm, die deze functie van de oprichting af met groote toewijding en zonder diezige vergoeding heeft vervuld. Geen wonder dat het algemeen instemming vond, hem namens onze vereeniging een stoffelijk blijf van erkentelijkheid aan te bieden.

Kort daarop is een tweede vacature ontstaan door het bedanken als Bestuurslid van den heer J. P. van Lonkhuyzen wegens zijn aftreden als Directeur der Nederlandsche Heidemij. Aan den heer Van Lonkhuyzen is, die bereid is bestuurslid te blijven den tijd, dat een woord van warmen dank voor al hetgeen hij als bestuurslid voor onze vereeniging heeft gedaan. Zijn belangrijke adviezen en objectieve medewerking zullen wij noode geachte. Geachte heer Van Lonkhuyzen, wees overtuigd van de groote erkentelijkheid onzer vereeniging jegens U. Voor het geval wij nog eens een beroep zouden doen op Uw hulp, vertrouwen wij, dat gij dat beroep niet zult afwijzen. Wij hopen, dat onze vereeniging een plaatsje in Uw hart zal *blijven* innemen!

Uit de graphische voorstellingen, samengesteld door de goede zorgen van den heer Schenkenberg van Mierop, die — het zij even in herinnering opvolgt — op 12 Februari 1934 den heer Overdijk in als controleur gebragt, ziet U, dat de hoeveelheden zaad en planten, inzonderheid van éénjarige planten na het topseizoen 1929/1930 vrij sterk achteruit is gegaan. Dit is vooral aan drie oorzaken toe te schrijven. In de eerste plaats is de uitvoer naar het buitenland, die indertijd belangrijk was, bijna geheel opgehouden door de bekende belemmeringen, ons van de zijde van het buitenland in den weg gelegd. In de tweede plaats wordt ten gevolge van de sterke daling der houtprijzen weinig gekapt en dientengevolge ook weinig herplant. In de derde plaats wordt, vooral in het Noorden des lands, waar de groveden over het algemeen minder goed gedijt, maar ook elders meer en meer gebruik gemaakt van douglas, lariks en andere houtsoorten op plaatsen, waar men vroeger groveden zou hebben geplant. Wanneer wij dit alles in aanmerking nemen, dan geeft de tegenwoordige stand van zaken in onze vereeniging, nog alle reden tot groote dankbaarheid. Met voldoening maak ik ook gewag ervan, dat in den loop der jaren belangrijke reducties op de contributie konden worden toegepast. Zoo kon in 1932 25% van de contributie over de laatste 4 jaar worden terugbetaald, terwijl in 1934 en in 1936 de contributie onderscheidenlijk met 25% en 10% kon worden verlaagd. Bovendien kon het tarief voor de controle in 1932 belangrijk worden verlaagd. Niettemin is de toestand van de kas onzer vereeniging alleszins bevredigend en hebben wij als reserve een aardig kapitaalje vormen.

Het is U allen bekend, dat wij tot nu toe bij de controle van het zaad uitsluitend er op hebben gelet, dat dit afkomstig is van het grovedennenras, dat in ons klimaat voorkomt. Wanneer men echter de boomdenhouwt, waarvan dit zaad afkomstig is, dan zijn deze niet altijd goed gevormd. Reeds Van Schermbeek wees op de wenschelijkheid, dat zaad zou worden gewonnen van goed gevormde boomen in eigen klimaat. Ons bestuur nu zou willen onderzoeken, in hoeverre het mogelijk is, dat — wellicht onder controle onzer vereeniging — óók zaad wordt verkocht van dergelijke goed gevormde boomen, z.g. „éliteboomen”.

Ons bestuur wil nog een ander plan aan het oordeel dezer vergadering onderwerpen. Het zou nl., nu de aanplant van douglas zich meer en meer uitbreidt en het aantal boomen van den douglas, die hier te lande

zaad dragen, jaarlijks toeneemt, willen doen nagaan, of het niet raadzaam is ook waarborgen te geven i.z. de herkomst van het hier te lande gewonnen zaad van deze houtsoort. Er zijn nl. in Nederland verschillende rassen van den douglas ingevoerd, die alle zaad beginnen te dragen, terwijl één ras de zg. „groene douglas“ door zijn beteren groei en veel geringere vatbaarheid voor schadelijke invloeden verre de voorkeur verdient. Ook rijst de vraag, of de tijd reeds rijp is om de kwestie van de herkomst van het hier te lande gewonnen zaad van andere naaldhoutsoorten, zooals Oostenrijkschen en Corsicaanschen den, enz. onder de oogen te zien.

Het Bestuur is voornemens, U straks in overweging te geven, goed te keuren, dat een commissie worde benoemd om de zoeven door mij genoemde aangelegenheden te onderzoeken en eventueel de noodige voorstellen aan onze vereeniging te doen.

Zooals gij ziet, meenen wij in het belang van de boschcultuur — dat is eveneens het belang der kweekers — niet stil te moeten zitten. Stilstand is achteruitgang. Ons bestuur heeft gemeend, dat deze hoogtijdag het geschikte moment is, om deze denkbeelden, die nieuwe perspectieven openen, aan Uw oordeel te onderwerpen.

Thans, waarde feestgangers, nader ik tot het slot van hetgeen ik heden tot U meende te moeten zeggen. Ik heb getracht, U met mijn rede niet langer bezig te houden dan m.i. noodzakelijk was, gedachtig aan een andere uitspraak van den wijzen St. Hieronymus: „Onnut is het woord, dat dienstig is, nòch voor hem die spreekt, nòch voor hen, die luisteren!“

Ik eindig dan nu met den hartgrondigen wensch, dat de W.H.G. moge groeien en bloeien!“

Vervolgens werd in de plaats van den heer Salm, die kortgeleden naar Indië is vertrokken, de heer P. van Ginneken tot secretaris van de W.H.G. gekozen.

Het bestuur stelde de vergadering voor een commissie te benoemen wier taak het is te onderzoeken:

1e. in hoeverre het practisch mogelijk moet worden geacht dat behalve over de herkomst van zaad van den groveden, gelijk zulks tot nu toe door de W.H.G. geschiedt, de contròle zich ook over zaad van zg. élitieboomen uitstrekt;

2e. in hoeverre het raadzaam is de contròle ook over andere zaden en planten van naaldhoutsoorten uit te strekken, waarbij in het bijzonder aandacht aan den douglas ware te wijden.

De commissie werd als volgt samengesteld:

Ir. J. P. van Lonkhuyzen, voorzitter en Ir. H. W. Schenkenberg van Mierop, secretaris. Voorts als leden: Jos de Bie, Dr. J. W. Franck, C. M. van 't Hoff, G. Houtzagers, Dr. Th. C. Oudemans.*)

De heer Franck betuigde onder groote instemming van de vergadering namens de bestuursleden en leden van de W.H.G. zijn dank voor het vele belangrijke werk, dat de heer van Dissel in de afgelopen 10 jaar voor de W.H.G. heeft gedaan, hetgeen door den heer de Bie werd onderstreept.

Na de vergadering bezochten de leden en genoodigden — een gezelschap van 41 personen — onder leiding van de directie van de Nederlandsche Heidemaatschappij het Museum van die maatschappij, waarvoor groote belangstelling was. Vervolgens werd naar Stroe gereden, waar onder leiding van den houtvester bij het Staatsboschbeheer, den heer C. M. van 't Hoff en de boschwachter G. van Emst de Rijkszaadeest werd bezichtigd. Tijdens den koffiemaaltijd te Stroe las de heer van Dissel een telegram voor van den directeur-generaal van den Landbouw, waarin deze de W.H.C. met haar jubileum geluk wenschte.

*) De instelling van deze commissie moet o.i. ten zeerste worden toegejuicht.

De heer C. M. van 't Hoff hield na den maaltijd een voordracht in verband met de te zoeken proefvelden van verschillende herkomsten van groveden te Kootwijk, die in den namiddag werden bezocht. Spreker deed mededeeling van de tijdstippen waarop destijds belangrijke hoeveelheden zaad van groveden in ons land werden ingevoerd. In den loop der jaren werd veel Duitsch zaad, maar ook Belgisch en Fransch zaad geïmporteerd. Een specifiek Nederlandsch dennenas bestaat er feitelijk in ons land niet. Het zaad van genoemde herkomsten bleek niet steeds voor het klimaat in ons land geeigend te zijn. Verschillende mislukkingen van de jonge dennenbosschen moet aan de verkeerde herkomst van het zaad worden toegeschreven. Daar de in den boschbouw gemaakte fouten dikwijls eerst na vele jaren tot uiting komen, bleek het ook met betrekking tot de herkomst van het zaad eerst later, dat van sommige van de ingevoerde partijen slecht groeiende bosschen werden verkregen, doordat het klimaat van de streken waarin het zaad was gewonnen niet voldoende met dat van ons land overeenstemde. Bedoelde bosschen zijn in den loop der jaren geleidelijk opgeruimd en komen thans vrijwel niet meer voor.

In den boschbouw is men tot het inzicht gekomen, dat er van vele dergelijke z.g. klimaatrasen bestaan. Zelf in ons kleine en, hoewel in mindere mate, ook bij den groveden. Het zaad van zeeden in het Zuiden van ons land gewonnen, geeft belangrijk minder gunstige uitkomsten in de duinstreken van Noordholland, dan het zaad dat daar ter plaatse is geoogst. In vele gevallen moet daarom aan het winnen van zaad uit eigen land en soms zelfs uit bepaalde streken uit ons land, verre de voorkeur worden gegeven boven buitenlandsch zaad. In 1910 is in Kootwijk door de medewerking van buitenlandsche boschbouwproefstations zaad van groveden uitgezaaid afkomstig uit 11 verschillende landstreken. Van bedoelde herkomsten o.a. uit Hongarije, Zweden, Duitschland, België, Frankrijk e.a. zijn proefvelden aangelegd, waarbij thans duidelijk verschillen in groei en vorm den worden waargenomen.

De deelnemers(sters) aan de excursie hebben zich daarvan te plaatse kunnen overtuigen. Ook werd een bezoek gebracht aan een tweetal opstanden van gr. Douglas te Kootwijk, alsmede aan een jong grovedennbosch, waar in strooksgewijze dennen van verkeerde herkomst voorkwamen, die later moesten worden opgeruimd en thans door loofhout zijn vervangen.

Nadat in het hotel „West-End” te Wolfheze de thee was gebruikt, werd de excursie door den heer van Dissel ontbonden met dankzegging aan de commissie die de excursie had voorbereid en aan het slagen daarvan heeft medegewerkt.